

Nr 37.

Ankom till riksdagens kansli den 28 april 1921 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tilläggspension åt läroverksadjunkten A. Hesselén.

I en till riksdagen den 18 mars 1921 avlåten, till bankoutskottet hänvisad proposition nr 291 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att adjunkten vid högre allmänna läroverket i Uppsala *August Hesselén* må, efter erhållet avsked från adjunktsbefattningen, under sin återstående livstid uppbära utöver den pension, vartill han enligt gällande bestämmelser är berättigad, en tilläggs-pension från allmänna indragningsstaten till sådant belopp, att sammanlagda pensionsbeloppet uppgår till 2,500 kronor för år.

Av utredningen i ärendet framgår bland annat, att Hesselén, som är född den 20 september 1854 och genom Kungl. Maj:ts resolution den 6 oktober 1899 förklarats behörig att söka och innehava vissa adjunkts- och kollegabefattningar vid allmänna läroverk och folkskoleseminarier, under omkring 17 ½ år varit anställd såsom lärare med full tjänstgöring vid Fjellstedtska skolan i Uppsala och från och med ingången av läsåret 1906—1907 tjänstgjort vid statens läroanstalter i egenskap av ordinarie adjunkt samt att han, som den 20 september 1919 uppnått föreskriven pensionsålder, erhållit tillstånd att kvarstå i tjänst intill utgången av juni månad 1921. Genom 1911 års riksdags beslut erhöll Hesselén rätt att från och med 1912 års ingång åtnjuta avlöning i tredje lönegraden och uppbär numera avlöning i högsta lönegraden såsom adjunkt.

Hos Kungl. Maj:t har nu Hesselén anhållit att få såsom tjänstår för pension tillgodoräkna sig den tid, han vid Fjellstedtska skolan i Uppsala bestritt full adjunktstjänstgöring eller, om detta icke kunde beviljas, minst 5 år av sagda tid.

Denna ansökan synes hava ställts i samband med en bland de enskilda läroanstalternas lärare allmänt utbredd föreställning, att den genom kungörelse den 29 maj 1874 medgivna rätten för lärare vid vissa enskilda läroverk att under vissa förutsättningar efter vunnen befordran till ordinarie tjänst vid de allmänna läroverken för lönetursberäkning räkna sig till godo viss tid av sin tjänstgöring vid enskilt läroverk jämväl medfört rätt att betrakta lönetursåren såsom tjänstår för erhållande av pension vid avgång från lärarbefattning vid allmänt läroverk. Nu angivna lönetursrätt upphörde i samband med genomförandet av den utav 1904 års riksdag beslutade nya löne- och pensionsregleringen för, bland andra, de allmänna läroverkens lärare.

Till stöd för framställningen har vidare åberopats, bland annat, den omständigheten, att 1917 års riksdag medgivit, att läroverksadjunkten J. H. Hjorth, vilken under en lång följd av år tjänstgjort såsom lärare vid Beskowska skolan i Stockholm finge, efter erhållet avsked från adjunkt-befattningen, under sin återstående livstid uppbära, utöver den pension, vartill han enligt gällande bestämmelser vore berättigad, en tilläggspension från allmänna indragningsstaten till sådant belopp, att sammanlagda pensionsbeloppet uppginge till 2,500 kronor för år, samt att denna tilläggspension av 1919 års lagtima riksdag höjts på det sätt, att sammanlagda pensionsbeloppet uppginge till 3,100 kronor för år.

Beträffande utredningen i övrigt tillåter sig utskottet att hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Departementschefen har för egen del anfört följande:

»Den framställning, varom här är fråga, kan icke stödja sig på några skäl, som innebära, att densamma vore rättsligt grundad. För bifall till densamma kunna anföras endast billighetsskäl.

Jag ber att få i sådant hänseende framhålla, att Hesselén i likhet med åtskilliga andra lärare levat i den, låt vara oriktiga, föreställningen, att hans tjänstgöring vid den enskilda, statsunderstödda läroanstalt, där han under många år varit anställd, av honom finge tillgodoräknas ej blott för lönetursberäkning utan ock för beräkning av pension. I och för sig innebär detta ju intet egentligt skäl för bifall annat än så till vida, att då sagda uppfattning varit så allmänt spridd och under så lång tid bibehållits, däri dock kan ligga en giltig förklaring till att Hesselén liksom flera andra lärare försummade att i tid övergå i statstjänst. Vidare vill jag starkt betona, att Hesselén, även om han ej under ifrågavarande tid stått i statens tjänst, likväl under densamma utövat en nyttig och förtjänstfull verksamhet i

det allmännas tjänst, och slutligen anser jag mig böra framhålla, att den pension, Hesselén lagenligt är berättigad att erhålla, är så ringa, att den knappast kan anses under nuvarande förhållanden motsvara, vad som kan för honom anses utgöra tillräcklig bärgning.

De synpunkter jag nu framlagt hava, såsom förut nämnts, också av riksdagen beaktas i ett tidigare, likartat fall, och riksdagens ifrågavarande beslut synes mig bära vittne om att riksdagen ansett sig böra taga hänsyn till sådana särskilda omständigheter som här föreligga och som under nu rådande förhållanden ej torde kunna åter uppkomma.

Jag anser mig alltså kunna och böra livligt tillstyrka framställning till riksdagen om beviljande av tilläggs pension åt Hesselén. I fråga om dess belopp skilja sig skolöverstyrelsen och statskontoret blott obetydligt. Jag vill för min del ansluta mig till statskontorets förslag, som innebär, att Hesselén skulle få sig tillerkänd tilläggs pension till så stort belopp, att densamma jämte den till honom lagenligt utgående pensionen uppginge till 2,500 kronor för år.»

Frågan om rätt för lärare vid statsläroverk att för pension tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring vid enskild läroanstalt har, såsom i statsrådsprotokollet berörts, tidigare varit förelagd riksdagen. I en till 1907 års riksdag avlåten proposition nr 96 föreslog Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att ordinarie ämneslärare och ämneslärarinna vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium och högre lärarinneseminariet måtte för rätt till pension få tillgodoräkna sig intill tio år av den tid, han eller hon, efter fullgörandet av de för behörighet till sådan tjänst erforderliga prov, vid enskilt läroverk med nit och skicklighet bestritt viss närmare angiven tjänstgöring. Statsutskottet, som hade att behandla propositionen, avstyrkte bifall till densamma, under anförande att förslaget innebure avvikelse såväl från hittills tillämpade regler för tjänstårsberäkning i berörda hänseende som ock från de grunder för sådan tjänstårsberäkning, vilka innehölles i det av Kungl. Maj:t för riksdagen då framlagda och av riksdagen i huvudsakliga delar godkända förslag till lag angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

*Utskottets
yttrande.*

I detta ärende fattade kamrarna skiljaktiga beslut, vadan frågan förföll. Något nytt förslag i ämnet har sedermera från Kungl. Maj:ts sida icke framlagts.

I sitt den 31 maj 1918 avgivna betänkande IV:1 föreslog sedermera lärarlönenämnden, att lärare vid statsanstalt måtte vid beräkning av tjänstår för erhållande av pension få tillgodoräkna sig de tjänstår utöver

tre, han kunde hava varit anställd som lärare vid kommunal anstalt, dock högst 15 sådana tjänstår.

I häröver avgivet betänkande anförde löneregleringskommittén huvudsakligen, att spörsmålet om ändrade bestämmelser angående beräkning av tjänstår för erhållande av statspension borde tillsvidare anstå för att upptagas till prövning först efter erhållande av en allsidig utredning, huruvida samt i jakande fall i vilken omfattning och under vilka förutsättningar statstjänsteman kunde böra vid tjänstårsberäkning i pensionshänseende få tillgodoräkna sig verksamhet annorledes än i statstjänst, varjämte kommittén hemställde om åtgärder för åvägabringande av en dylik utredning. Såvitt utskottet har sig bekant, har någon sådan utredning hittills icke blivit igångsatt. Frågan torde emellertid, i vad den avser lärarpersonalen, inom en nära framtid komma att upptagas i samband med vissa för närvarande under utredning varande spörsmål rörande omorganisation av undervisningsväsendet.

Då sålunda frågan om rätt för lärare vid statliga läroanstalter att i pensionshänseende tillgodoräkna sig tjänstår vid enskilda läroverk är att betrakta såsom ett spörsmål av vittomfattande principiell betydelse, torde enligt utskottets uppfattning, innan en allsidig utredning i ämnet verkställts, i enskilda fall icke böra fattas beslut av beskaffenhet att kunna verka prejudicerande för en lösning av frågan i dess helhet.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra, att riksdagen tidigare behandlat en fråga rörande tilläggspension av enahanda art som den här föreliggande. Såsom i statsrådsprotokollet omnämnts, gjorde Kungl. Maj:t i proposition till 1914 års förra riksdag (tionde huvudtiteln, punkt 37) framställning, att åt adjunkten vid högre lärarinneseminariet i Stockholm E. G. J. Lilljebjörn, som på grund av jämförelsevis kort anställning i statstjänst kunde erhålla endast avkortad pension å 1,920 kronor, motsvarande 23/35 av hel pension, måtte med hänsyn till hans långvariga lärarverksamhet vid Fjellstedtska skolan i Uppsala beviljas tilläggspension till sådant belopp, att hans sammanlagda pension uppginge till 2,800 kronor. På hemställan av bankoutskottet beslöt riksdagen, enär tillräckliga skäl icke blivit anförda för en förhöjning av den honom lagligen tillkommande pensionen och då icke heller i övrigt några särskilda omständigheter förekommit, som påkallade en dylik höjning, att avslå propositionen.

Vad angår det ovannämnda, i statsrådsprotokollet såsom precedensfall åberopade beslutet av 1917 års riksdag, varigenom läroverksadjunkten J. H. Hjorth tillerkändes viss tilläggspension, vill utskottet framhålla, att de i nämnda fall åberopade omständigheterna näppeligen kunna anses vara

likartade med de här föreliggande. Hos Kungl. Maj:t hade Hjorth hemställt om rätt att vid avskedstagandet från sin tjänst vid statens läroverk räkna sig tillgodo 10 år av sin tjänstgöring vid Beskowska skolan i Stockholm. I häröver avgivet utlåtande anförde statskontoret, bland annat, att det måste anses betänkligt, att sålunda avvika från en av den civila pensionslagens huvudgrunder och att statskontoret av sådan anledning för sin del icke kunde förorda en framställning till riksdagen i den form, som vore föreslagen. Med hänsyn till Hjorths framstående verksamhet som lärare och pedagogisk författare ville statskontoret emellertid tillstyrka, att honom vid avgången bereddes en tilläggspension till förut angivet belopp. Departementschefen återopade vad statskontoret anfört. Statskontorets uppfattning delades även av riksdagen. Den tilläggspension, som beviljades Hjorth, kan sålunda enligt utskottets mening icke återopas såsom prejudikat i fråga om rätt för läroverkslärare att i pensionshänseende tillgodoräkna sig enskild lärartjänst utan måste närmast uppfattas såsom ett uttryck av erkännande för framstående pedagogiskt författarskap.

Enligt utskottets mening synes det kunna medföra betydande principiella betänkligheter att i särskilda fall avvika från gällande grunder för beräkning av tjänstår för erhållande av statspension. Härigenom skulle vidare föregripas den utredning, som bör föregå införande av ändrade grunder för sådan tjänstårsberäkning. Under sådana förhållanden och då i övrigt icke anförts några särskilda omständigheter, som kunna påkalla en höjning av den Hesselén lagligen tillkommande pensionen, har utskottet ansett sig böra avstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 28 april 1921.

På bankoutskottets vägnar:

EMIL KRISTENSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar Gustafsson, Öhngren, Vindahl, Johansson i Friggeråker, Wigfors, Östberg, Waller och Söderbom samt

av andra kammaren: herrar Kristensson, Gustafsson i Örebro, Borg, Sommelius, Ryberg, Wikström, Persson i Björnsbyholm och Höglund.